משנה · אחרונים · יכין · סדר מועד

יכין מגילה

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין מגילה

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-מגילה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
סעיף א 7
סעיף ב 7
סעיף ג 7
סעיף ד 7
סעיף ה 7
סעיף ו 7
סעיף ז 8
סעיף ח 8
סעיף ט 8
סעיף י 8
סעיף יא 8
סעיף יב 8
סעיף יג 8
סעיף יד 8
סעיף טו 9
סעיף טז 9
סעיף יז 9
סעיף יח 9
סעיף יט 9
סעיף כ 9
סעיף כא 10
סעיף כב 10
סעיף כג 10
סעיף כד 10
סעיף כה 10
סעיף כו 10
סעיף כז 10
סעיף כח 10
סעיף כט 11
סעיף ל 11
סעיף לא 11
סעיף לב 11
סעיף לג 11
סעיף לד 11
סעיף לה 11
סעיף לו 11
סעיף לז 11
סעיף לח 12
סעיף לט 12
סעיף מ 12
סעיף מא 12
סעיף מב 12
סעיף מג 12
סעיף מד 13
סעיף מה 13
סעיף מו 13
סעיף מז 13
סעיף מח 13
סעיף מט 13
סעיף נ 13
סעיף נא 14
סעיף נב 14
סעיף נג 14
סעיף נד 14
סעיף נה 14
סעיף נו 14
סעיף נז 14
סעיף נח 14
סעיף נט 15
סעיף ס 15
סעיף סא 15

סעיף סב 15
פרק ב 15
סעיף א 15
סעיף ב 15
סעיף ג 15
סעיף ד 16
סעיף ה 16
סעיף ו 16
סעיף ז 16
סעיף ח 16
סעיף ט 16
סעיף י 16
סעיף יא 16
סעיף יב 17
סעיף יג 17
סעיף יד 17
סעיף טו 17
סעיף טז 17
סעיף יז 17
סעיף יח 17
סעיף יט 17
סעיף כ 17
סעיף כא 17
סעיף כב 18
סעיף כג 18
סעיף כד 18
סעיף כה 18
סעיף כו 18
סעיף כז 18
סעיף כח 18
סעיף כט 18
סעיף ל 19
סעיף לא 19
סעיף לב 19
סעיף לג 19
סעיף לד 19
סעיף לה 19
סעיף לו 20
סעיף לז 20
סעיף לח 20
סעיף לט 20
סעיף מ 20
סעיף מא 20
סעיף מב 20
סעיף מג 21
סעיף מד 21
סעיף מה 21
סעיף מו 21
סעיף מז 21
סעיף מח 21
סעיף מט 21
פרק ג 22
סעיף א 22
סעיף ב 22
סעיף ג 22
סעיף ד 22
סעיף ה 23
סעיף ו 23
סעיף ז 23
סעיף ח 23
סעיף ט 23
סעיף י 23
סעיף יא 24
סעיף יב 24

סעיף יג 24
סעיף יד 24
סעיף טו 24
סעיף טז 24
סעיף יז 24
סעיף יח 24
סעיף יט 25
סעיף כ 25
סעיף כא 25
סעיף כב 25
סעיף כג 25
סעיף כד 25
סעיף כה 25
סעיף כו 25
סעיף כז 25
סעיף כח 26
סעיף כט 26
סעיף ל 26
סעיף לא 26
סעיף לב 26
סעיף לג 26
סעיף לד 26
סעיף לה 27
סעיף לו 27
סעיף לז 27
סעיף לח 27
סעיף לט 27
סעיף מ 28
סעיף מא 28
סעיף מב 28
סעיף מג 28
סעיף מד 28
סעיף מה 28
סעיף מו 28
פרק ד 29
סעיף א 29
סעיף ב 29
סעיף ג 29
סעיף ד 29
סעיף ה 29
סעיף ו 29
סעיף ז 29
סעיף ח 30
סעיף ט 30
סעיף י 30
סעיף יא 30
סעיף יב 30
סעיף יג 30
סעיף יד 30
סעיף טו 31
סעיף טז 31
סעיף יז 31
סעיף יח 31
סעיף יט 31
סעיף כ 31
סעיף כא 31
סעיף כב 32
סעיף כג 32
סעיף כד 32
סעיף כה 32
סעיף כו 32
סעיף כז 32
סעיף כח 32
סעיף כט 32

סעיף ל 32
סעיף לא 32
סעיף לב 33
סעיף לג 33
סעיף לד 33
סעיף לה 33
סעיף לו 33
סעיף לז 33
סעיף לח 33
סעיף לט 34
סעיף מ 34
סעיף מא 34
סעיף מב 34
סעיף מג 34
סעיף מד 34
סעיף מה 34
סעיף מו 35
סעיף מז 35
סעיף מח 35
סעיף מט 35
סעיף נ 35
סעיף נא 35
סעיף נב 35
סעיף נג 35
סעיף נד 36
סעיף נה 36
סעיף נו 36
סעיף נז 36
סעיף נח 36
סעיף נט 36
סעיף ס 37
סעיף סא 37
סעיף סב 37
סעיף סג 37
סעיף סד 37
סעיף סה 37
סעיף סו 37
סעיף סז 38
סעיף סח 38
סעיף סט 38
סעיף ע 38
סעיף עא 38
סעיף עב 38
סעיף עג 38
סעיף עד 39
סעיף עה 39
סעיף עו 39
סעיף עז 39
סעיף עח 39
סעיף עט 39
סעיף פ 39
סעיף פא 40
סעיף פב 40
סעיף פג 40

פרק א

סעיף א
מגילה נקראת באחד עשר

באדר. וכן כולן:

סעיף ב
בחמשה עשר

פעם בזה פעם בזה:

סעיף ג
לא פחות

מי"א:

סעיף ד
ולא יותר

מט"ו:

סעיף ה
כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון

ואפי' בח"ל, ואפי' עכשיו חרבה חומתה:

סעיף ו
קורין בחמשה עשר

תקנו כך, מדרצי לעשות זכר לנס שנעשה בשושן, שאף לאחר ההריגה שעשו ב' ימים באויביהם, היה להם מנוחה מהם ביום ט"ו ולא נקמו מהן האויבים. ומדהיתה שושן מוקפת מימי אחשורוש, לכן רצו לתקן שכל עיר שמוקפת אז כשושן יקראו בט"ו. וכשראו שע"י תקנה זו לא לכבוד יהיה לא"י, שהיו אז כל עריה שוממים וחרבים, וכדאמרינן ביומא [דנ"ד ב'] נ"ב שנה לא עבר אדם ביהודה וז' שנים נתקיים בא"י גפרית ומלח שריפה כל ארצה, לכן תקנו שכל המוקפים מעת ישיבת א"י יקראו בט"ו, לומר שהן בחורבנן חשובין כשושן ושאר עיירות בתפארתן [כך כ' הר"ן, ומה שהקשה רב"י על זה מדאמרינן בש"ס שושן דעבדא כמאן. ומאי קו' הרי רק משום שושן תקנו לכל המוקפים נ"ל דה"ק היכא תקנו רבנן תקנתא דסתרה היא גופה אהדדי]. ומדהיה יהושע הראשון שלחם בעמלק, שהמן היה מזרעו, לכן קבעו זמן המוקפין על שמו:

סעיף ז
אלא שהכפרים מקדימין

לפעמים, וכדמפרש ואזיל:

סעיף ח
ליום הכניסה

מפני שבני הכפרים אינן בקיאין בקריאה, וקורא להן א' מבני העיר כשמתכנסין לעיר בב' וה' למשפט לפני הב"ד שיושבין שם אז. ולכן לא הצריכום לחזור ולבוא לקרות בי"ד, מדאין פנויין אז, דמספקין צרכי מאכל לבני העיר:

סעיף ט
חל להיות יום ארבעה עשר בשני

בב' בשבת [ונ"ל דלהכי מתחיל תנא מב' בשבת ולא מא' בשבת, משום דבכה"ג לא יאוחר ולא יוקדם סדר הקריאה גם לכפרים]:

סעיף י
חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה

שהוא י"ג באדר בחל י"ד בג', וי"ב בחל בד':

סעיף יא
כפרים מקדימין ליום הכניסה

שהוא י"ג באדר:

סעיף יב
חל להיות בשבת

כשהיו מקדשין על פי ראייה, אפשר בהכי:

סעיף יג
כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה

שהוא י"ב באדר. אבל בשבת לא יקרא, שמא יוליך המגילה ד' אמות בר"ה כשילך ללמוד לקרותה. ואף דקורין בס"ת בשבת, התם מדמצוי כל שבוע, לא יטעה להוציאה:

סעיף יד
חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה

שהוא י"א באדר:

סעיף טו
ומוקפות חומה למחר

וקיי"ל דהשתא דישראל נטושין בח"ל, אין להקל לכפרים, כדי שלא יקילו בחמץ בפסח, לכן כולן קורין בי"ד, חוץ ממוקפין. ובמסופק אם מוקף העיר חומה בימי יב"נ, קורין בי"ד ובט"ו, אבל לא יברכו רק בי"ד, כרוב העולם. מיהו במדינות אלו שרחוקים מצפון א"י, אין להסתפק, דבימי יב"נ לא היה מדינה זו מיושבת עדיין. אמנם היוצא לים או בשיירא, ואין עמו מגילה שם, קורא בלי ברכה מי"א באדר. וי"א אפי' מתחלת החודש. וכל הקורא שלא בזמנה, צריך לקרותה בי' [תרפ"ח]:

סעיף טז
איזו היא עיר גדולה

שמחוייבת לקרות בי"ד, דלא ככפרים אע"ג שמספקת מים ומזון לעיר שגדולה ממנה:

סעיף יז
כל שיש בה עשרה בטלנים

ששוכרין אותן הצבור שיתבטלו ממלאכתן לכנוס לביה"כ בשעת התפלה. מיהו מוקפין אפי' בלא"ה דינן כמוקף:

סעיף יח
באלו

בימים שנקראת בהן המגילה, כלעיל:

סעיף יט
אבל זמן עצי כהנים

שהיו משפחות בישראל שקבועין להם ימים בשנה להביא בהם עצים למערכה, ועושין אותו יום י"ט [ועי' תענית פ"ד סי' כ"ה]:

סעיף כ
ותשעה באב

ה"ה שאר תענית [ונ"ל דלהכי נקט רק ת"ב, מדאמרי' [ר"ה י"ח ב'] דבזמן שאין מקדש ואין שמד בשום מקום אז רק בת"ב חייבין להתענות הואיל ונכפלו בו צרות, אבל בשאר תעניתים רצו מתענין רצו אין מתענין. ובעת שנשנת המשנה בימי רבי הכי הוה, דאנטונינוס קיסר היה אוהב ישראל [כע"ז ד"י ע"א]. מיהו הטור א"ח [תק"נ] כתב, דהשתא קבלום ישראל עליהן חובה לכולהו עד שיבנה המקדש]:

סעיף כא
חגיגה
ר"ל שחיטת שלמי חגיגה, של י"ט שחל בשבת:

סעיף כב
והקהל
ביום א' דחוהמ"ס שלאחר השמיטה, המלך היה קורא על בימה בביהמ"ק כל משנה תורה [כפ"ז דסוטה]. וכשחל בשבת, אי אפשר, מפני בנין הבימה ההיא, שאי אפשר לעשותה אתמול, כדי שלא יהא דוחק בעזרת נשים שנבנת שם הבימה. ועוד מפני התקיעות שתקעו קודם התחלת הקריאה [ירושלמי שם]:

סעיף כג
אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין
בקריאת המגילה:

סעיף כד
מותרין בהספד ובתעניות
ביום שהקדימו:

סעיף כה
ומתנות לאביונים
מותרים לחלק אז אף שאינו בזמנו. ר"ל אעפ"כ אם נתנו אז מתנות לאביונים נפטרו מלתת בפורים. אבל שלוח מנות אינו רק בפורים:

סעיף כו
אמר רבי יהודה אימתי
בני כפרים מקדימין:

סעיף כז
לאדר השני
ה"ק אין בין י"ד וט"ו שבזה לי"ד וט"ו שבזה:

סעיף כח
אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים
וה"ה שלוח מנות אלא רבותא קמ"ל אף דמפסיד עי"ז, וכ"ש שלוח מנות דאפשר להחליף עם חבירו. הא להספד ותענית שוין באיסור:

סעיף כט
אלא אוכל נפש בלבד

זהו לב"ש. אבל קיי"ל כב"ה. דמתוך שהותר לצורך וכו' [עי' ביצה פ"כ סי' כ"ג]:

סעיף ל
אין בין שבת ליום הכפורים

בדבר ששניהן שויין בו באיסור:

סעיף לא
אלא שזה זדונו בידי אדם

בשבת. בעשה מלאכה במזיד חייב סקילה:

סעיף לב
וזה

ביו"כ:

סעיף לג
זדונו בכרת

מיהו בהתרו בו למלקות והלקוהו. פטור מכרת:

סעיף לד
וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש

שלמודר הנאה אסורים, ולמודר מאכל מותרים. מיהו באומר הנאה המביאה לידי מאכלך, אסור עלי, והוא במקום שמשכירין אותן, אסור בשניהן, מדראויין לבוא לידי מאכל [י"ד רכ"א א']:

סעיף לה
אין בין נדרים

שאמר הרי עלי בהמה זו לקרבן:

סעיף לו
לנדבות

שאמר הרי בהמה זו קרבן:

סעיף לז
אלא שהנדרים חייב באחריותן

בנאבדו או מתו:

סעיף לח
אינו חייב באחריותן

הא לעבור בבל תאחר זה וזה שוין:

סעיף לט
לרואה שלש

דבזב בראיות תלוי, דאפילו בראה ב' או ג' פעמים זוב ביום א', דינו כראה כל אחת ביום א' לבד:

סעיף מ
אלא קרבן

דרואה ב' פטור מקרבן, ורואה ג' חייב. הא למשכב ומושב שעושה, שיהיו אב הטומאה אף שלא נגע בהן הזב, וכ"כ לעניין שיצטרכו ז' נקיים לטהרתן, שניהן שוין:

סעיף מא
אין בין מצורע מוסגר

כשטעון הסגר:

סעיף מב
למצורע מוחלט

כשטימאו הכהן כבר:

סעיף מג
אלא פריעה ופרימה

רישא דקרא נקט, דבמוחלט כתיב בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא. ומכולן פטור מוסגר. ואע"ג דכל הטמאין צריכים לפרסם טומאתן [כמ"ק ד"ה א']. מצורע מוסגר שמובדל מבני אדם א"צ. מיהו לשלחו חוץ למחנה, ושם בדד ישב, ובבואו לבית טימא כל אשר בבית. להנך שניהן שוין. [והא דנקט להו תנא שלא כסדר שנזכרו בקרא, פרימה קודם לפריעה. נ"ל משוה דכל מקום שנזכר בתורה פריעה ופרימה יחד בהן, נזכר פרימה קודם לפריעה, וכשהוא בלאו, נזכר פריעה קודם לפרימה [כויקרא י' פ"ו, ושם כ"א פ"י]. ולפע"ד טעם הדבר, מדנזכרים תמיד בדרך לא זו אף זו, ולהכי כשנזכר בהן, קאמר לא זו בבגדיו כ"א גם בגופו צריך להראות צער ואבילות. וכשמדבר בלאו קאמר איפכא לא זו בגופו כ"א גם בבגדיו אסור להראות אבילות וצער. ולהכי תנא דלן דלא אתא לאשמעינן דמוחלט צריך פרופ"ר, דכתוב הדר הוא. אלא סד"א דגם מוסגר צריך פרופ"ר כדקאמר בש"ס, להכי נמי הקדים פריעה לפרימה דלא

זו פריעה אלא גם פרימה א"צ ומה"ט מזכיר במשנה תגלחת קודם צפרים דתגלחת הוא דבר שבגופו והו"ל נמי לא זו אף זו]:

סעיף מד

אלא תגלחת וצפרים

וה"ה דאשם ולוג שמן אינו במוסגר שנתרפא, רק דבקרבנות לא קמיירי. אבל להטביל במקוה ושא"צ מים חיים שניהן שוין:

סעיף מה

אין בין ספרים

תנ"ך:

סעיף מו

אלא שהספרים נכתבין בכל לשון

אפילו בכתב או לשון אומה אחרת:

סעיף מז

ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית

כתב ולשון הקודש:

סעיף מח

אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית

מדהוא לשון יפה. הא לתפרן בגידין ושיטמאו הידים [עי' פ"א דשבת גזירה ו'] שניהן שוין. מיהו האידנא נשתבש לשון יווני הישן בדיאלעקטא שונים, ולהכי אין ס"ת נכתבת רק בכתב ולשון אשורית [רמב"ם פא מתפילין]:

סעיף מט

למרובה בגדים

דמיאשיהו המלך ואילך, נגנז שמן המשחה, שנעשה רק ע"י משרע"ה, ושוב לא נמשח שום כה"ג, רק מתלבש בח' בגדים ועובד [כשלהי יומא]:

סעיף נ

אלא פר הבא על כל המצות

דרק כה"ג המשוח, אם הורה היתר באיסור כרת, ועשה כהוראתו מביא פר. משא"כ מרובה בגדים מביא רק כשבה לחטאת כשאר הדיוט. הא לשאר דברים שוין:

סעיף נא
אין בין כהן משמש לכהן שעבר

ר"ל כהן הגדול שנטמא סמוך ליו"כ והקימו אחר לשמש תחתיו ביו"כ, כשחוזר ראשון לעבודתו, הראשון שחזר לעבודתו נקרא משמש, והשני עבר:

סעיף נב
אלא פר יום הכפורים

שהכה"ג מקריבו ביו"כ:

סעיף נג
ועשירית האיפה

י"ב חלות שמקריבין בכל יום משל כה"ג המשמש, מחציתן בבוקר ומחציתן בערב. הא לשאר דיני כה"ג שניהן שוין. ואפילו כה"ג שנפסל ע"י מום קבוע, כל דיני כה"ג עליו [כהוריות ד"י ב']:

סעיף נד
אין בין במה גדולה

במת צבור שהיה בנוב וגבעון קודם שנבנה המקדש:

סעיף נה
לבמה קטנה

במת יחיד בזמן היתר במות, דהיינו קודם בניין הבית בשילה, ואחר שנחרב שילה בימי עלי קודם שנבנה המקדש בירושלים:

סעיף נו
אלא פסחים

וה"ה כל קרבן שתלוי בזמן, קרבין רק בבמת צבור. ושאר חובות בין של צבור בין של יחיד לא הקריבו כלל קודם בניין המקדש [זבחים י"ז ב']:

סעיף נז
קרב בבמה

במת יחיד:

סעיף נח
אין בין שילה

בעוד המשכן והמזבח בנוי שם:

סעיף נט
לירושלם

ולאחר שנבנה שם ביהמ"ק:

סעיף ס
בכל הרואה

בכל מקום שיכול לראות משם את שילה, משא"כ בגלגל נוב וגבעון הרי הותרו הבמות, והיו קדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל כריש [פרק י"ד דזבחים], ומעשר שני בגלגל עדין לא היו חייבים מדלא היה המשכן בגלגל רק י"ד שנה, ולא חלקו עוד א"י, והרי לא נתחייבו במעשרות עד אחר ירושה וישיבה [כרש"י זבחים קי"ב ב']. ובנוב וגבעון פליג התם בגמרא [קי"ט א'] י"א דלא היה נאכל כלל, רק נפדה, ושמרו המעות עד שנבנה המקדש בירושלים, וי"א שמעשר שני היה נאכל בכל ערי ישראל בזמן נוב וגבעון [ועי' תוס' שם ד"ה באון]. אבל אילה"ק מה דהוה הוה. י"ל דין דירושלים קמ"ל:

סעיף סא
וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים

ר"ל חומות העזרה:

סעיף סב
קדושת שילה יש אחריה היתר

דכשחרבה הותרו הבמות:

פרק ב

סעיף א
הקורא את המגילה למפרע

שקרא תחילה מה שכתוב בסוף:

סעיף ב
קראה תרגום

ואינו מבין התרגום, או בכל וכו':

סעיף ג
לא יצא

הא דלא כלל תנא למפרע עם הנך בחד בבא. ה"ט, משום דברישא טעמא לחוד,

מהיקישה דזכירה לעשייה, דשניהן למפרע לא. ועל פה ואינך טעמא לחוד מדכתיב ככתבם וכדקאמר בש"ס:

סעיף ד
אבל קורין אותה ללועזות בלעז

אם מבין הלשון ההוא:

סעיף ה
והלועז ששמע אשורית

שכתובה בכתב ולשון הקודש [תר"ץ].

סעיף ו
קראה סירוגין

דהיינו ששהה באמצע קריאה אפילו כדי לגמור כולה:

סעיף ז
ומתנמנם

ר"ל או שקראה [שלוממערנד]:

סעיף ח
יצא

וה"ה בסח באמצע הקריאה. מיהו גוערין במסיח. אבל שומע שסח, ותוך כך לא שמע, לא יצא [שם]:

סעיף ט
היה כותבה

וקורא כל פסוק במגילה כשירה קודם שיכתבנו. אף שמפסיק בכתיבה, יצא:

סעיף י
דורשה ומגיהה

ר"ל או שקורא כל פסוק ודורש בו. אף שמפסיק בדיבור. או שקורא הפסוק ומגיהו, שמפסיק במלות מגומגמות:

סעיף יא
אם ביון לבו

לצאת בקריאתו:

סעיף יב
היתה כתובה בסם

מין אדמה:

סעיף יג
ובסיקרא

[ראטהשטיין]. וי"א [מענניא]:

סעיף יד
ובקומוס

[גוממי]:

סעיף טו
ובקנקנתום

[פיטריאל]:

סעיף טז
על הנייר

שנעשה מעשבים:

סעיף יז
ועל הדפתרא

עור שלא נעבד כראוי:

סעיף יח
עד שתהא כתובה אשורית על הספר

[פערגאמענט]:

סעיף יט
ובדיו

[דינטע] שחורה שמתקיים שחרותו על הקלף, והכי קיי"ל [י"ד רי"א]:

סעיף כ
בן עיר

שזמן קריאתו בי"ד:

סעיף כא
שהלך

קודם בליל י"ד:

סעיף כב
לכרך

שזמן הקריאה שם בט"ו:

סעיף כג
אם עתיד לחזור למקומו

ר"ל אם כשיצא היה דעתו לחזור למקומו ביום קריאת המקום שהלך לשם, ואח"כ נתעכב שם ולא חזר אז:

סעיף כד
קורא כמקומו

כחובת מקומו, אף שקורא אותה שלא במקומו:

סעיף כה
ואם לאו קורא עמהן

ויש לדקדק מה שייכות יש למשנה זאת עם מה שלפניה ומה שלאחריה וטפי הו"ל למנקטא לעיל פ"א ואחר מ"ב. וצ"ע:

סעיף כו
רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה

וקיי"ל כר"מ [תר"ץ]. ובנשתתק הש"ץ באמצע הקריאה, הב' חוזר לראש, וא"כ ברכה ראשונה [רמג"א תרצ"ב]. ולשבו"י [תשו' מ"ב], וכ"כ לאליהו רבה, א"צ לחזור לראש:

סעיף כז
הכל כשרין לקרות את המגילה

לאתויי נשים. וקיי"ל דאשה אפילו לעצמה לא תקרא, רק תשמע מאיש [תרפ"ט]:

סעיף כח
רבי יהודה מכשיר בקטן

ס"ל דבהגיע לחנוך חייב מדרבנן, ופוטר לגדול שג"כ חייב במגילה רק מדרבנן. ורבנן ס"ל עכ"פ קטן במגילה הו"ל תרי דרבנן, ואינו פוטר לגדול דחייב בחד דרבנן. ולרמב"ן טעמיה דת"ק דקטן לאו בר חיובא כלל, ואין המצוה רק על אביו לחנכו. וקיי"ל דאינו פוטר:

סעיף כט
ולא טובלין

כל הטמאים הצריכים ספירת ז' קודם טבילה, כטמא מת, מצורע, זב וזבה [שבת קכ"א

א'] וכ"כ טבילת גרים ועבדים [י"ד רס"ח ע"ש ולכן לא הבנתי מה נתקשה רתוי"ט למה נקט תנא טבילה קודם הזייה. ולמה לא רצה לתרץ מדיש חייבי טבילות שביום שא"צ הזייה, כזיבה וצרעת]. מיהו כל טמא שטובל אחר יום ז', טובל אפי' בלילה. וכ"כ כל טמא שא"צ ספירת ז' כבעל קרי ונוגע בשרץ ונבילה וכדומה, טובל מתי שירצה [עי' ראב"ד פ"א ממקואות]. וכ"כ נדה ויולדת שטבילתן בלילה דוקא, היינו שלא תטבול קודם שעברו לה ז"י שלמין. אבל מותרת לטביל אח"כ אפי' ביום. וי"א דהאי אין טובלין דנקט תנא אטבילות האזוב במי הזאה קאי, להזותו על הטמא. וכ"ש טבילת הגוף כנ"ל:

סעיף ל

ולא מזין

מי פרה על הנטמא במת:

סעיף לא

וכן שומרת יום כנגד יום

דכשרואה דם בי"א יום שבין נדה לנדה, שומרת יום בטהרה. נגד ראיית יום א' או ב' שראתה דם, ועי' בהקדמתי לטהרות סי' ע':

סעיף לב

בשר

דאז כבר מחשב יום, רק לכתחילה אסור מדאין הכל בקיאין בו עד שתנץ החמה:

סעיף לג

כל היום כשר לקריאת המגילה

שחייב לקרותה ביום ובלילה:

סעיף לד

ולמוספין

הקרבת קרבן מוסף:

סעיף לה

ולוידוי הפרים

פר העלם דבר של צבור כששגגו הסנהדרין והתירו איסור כרת שמביאין הצבור פר, וכ"כ פר כהן המשיח כששגג כנ"ל [עי' ע"א סי' נ'] שמביא פר, שניהן צריכין סמיכה בב' ידים על ראש הקרבן קודם שחיטה, ומתוודין עליהן החטא שחטאו:

סעיף לו
ולוידוי המעשר

בערתי הקודש מהבית [עי' מעשר שני פ"ה מ"י]:

סעיף לז
ולוידוי יום הכפורים

שסומך כה"ג ידיו על פרו ומתודה עליו חטאותיו. וכ"כ סומך ידיו על שעיר המשתלח ומתוודה חטאות הצבור:

סעיף לח
לסמיכה

שכל קרבנות היחיד שיקריב חובה או נדבה, סומך ידיו על ראשו קודם שחיטה [חוץ מבכור מעשר ופסח כמנחות ד"צ ב']. והלכה למשה מסיני דאין סמיכה בקרבנות צבור רק בשעיר המשתלח ופר העלם דבר של צבור, שבאלו הב' ג' מהסנהדרין סומכין עליו זא"ז [שם]. וכל הסומכין מתוודין, על חטאת ואשם החטא שחטאו, ועל עולה עון עשה ול"ת שניתק לעשה [כיומא דל"ו א'], ועל תודה ושלמים אומר דברי שבח להקב"ה:

סעיף לט
לשחיטה

של הקרבנות:

סעיף מ
לתנופה

שמניף העומר. וכמו כן חזה של שלמים קודם שנותנה לכהן, צריכה תנופה, דהיינו מוליך ומביא, מעלה ומוריד:

סעיף מא
להגשה

מגיש המנחה לקרן מערבית דרומית של מזבח, ואח"כ קומץ [ומ"ש התוי"ט דהגשה כשירה בזר כעין שחיטת קרבן, תמוה מאוד שהוא אחמ"כ נגד גמ' ערוכה [סוטה די"ד ב'] דאמרינן וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן, בהגשה הכ' מדבר וצ"ע]:

סעיף מב
לקמיצה

קמיצת המנחה:

סעיף מג
ולהקטרה

הקטרת הקומץ:

סעיף מד
ולקבלה

קבלת דם הקרבן במזרק:

סעיף מה
ולהזייה

הזיית דם הקרבנות על מזבח החיצון. או בפנים לקרבנות שצריכים כך:

סעיף מו
ולטהרת המצורע

בב' צפרים:

סעיף מז
ולהקטר חלבים ואיברים

של קרבנות היום:

סעיף מח
כשר כל היום

לאתויי סידור לחם הפנים וב' בזיכין שמניחין עליהן. אבל תמיד ופסח, כבר פירש בה הכתוב שעה מיוחדת, ומה"ט לא קשה נמי אהך כללא מק"ש של שחרית דאינה כשרה כל היום. י"ל דלא תני רק הנך שלא קבע להן תורה זמן, אבל ק"ש כתיב בקומך דהיינו בשעה שבני אדם קמים. [ולא נקט לאתויי' הנך דמשנה ד'. דלא רצה תנא למנקט רק הנך דכשעבר יומם בטלו או אותן דאין זמנן קבוע כלל היום. משא"כ מלין וטובלין ומזין זמנן קבוע, וגם אח"כ כשרין]:

סעיף מט
כשר כל הלילה

לאתויי אכילת פסח. ורק מדרבנן אסור מחצות [כריש ברכות] [ולא נקט לאתויי טבילת נדה ויולדת מטעמא דאמרן בסי' מ"ח. משא"כ טבילת נדה ויולדת גם אח"כ כשירה. ושאלני מהו' משה טארן נ"י דלמה לא נקט ק"ש. ונ"ל משום דקיי"ל [א"ח רל"ה] דאפילו קרא אחר עלות השחר קודם נץ החמה יצא. והא דלא תנא מגילה דאחר עלוה"ש לא יצא

[כרמג"א רתרפ"ז]. היינו מדעוקר מצותו ביום. והא דלא תני תפלת ערבית. י"ל דמדקיי"ל [א"ח רל"ז] שהיא רשות]:

פרק ג

סעיף א

בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת

דעי"ז מעלין בקדושת הדמים, וכן כולן. מיהו קיי"ל דרחוב אין בה שום קדושה, אע"ג שמתפללין בה בתעניות [כפ"ב דתענית], אקראי בעלמא הוא [קנ"ד]:

סעיף ב

בית הכנסת לוקחין תיבה

ר"ל ארון הקודש [או שולחן שקורין עליו]. מיהו ארון הבנוי בכותל כעין שלנו, י"א דאין לו רק קדושת ביה"כ [קנ"ד ס"א]. וכ"כ כל כלי ביה"כ, וספסלין ופרוכת, רק קדושת ביה"כ יש להן [קנ"ג מג"א ט"ו, וקנ"ד ו']. ודוקא ביה"כ של כפרים נמכר. אבל של כרכים, כיון שנבנה לצורך רבים דאתו לשם מעלמא, אסור למכרה כלל. ואפילו של כפרים, אם לא יבנו אחרת תחתיה, אסור למכרה [קנ"ג ס"ז]. ונקרא כפר, כל מקום שאין מתקבצין שם רבים להשהות שם זמן מה, כבירידי [מעסטע בל"א] וכדומה [מג"א שם סקי"ג]. מיהו האידנא, אפילו של כרכים נמכר בז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, ודוקא כשבנוה משלהן [שם סקל"ז]. וכל שז' טוביה מוכרין בפרסום והקהל שותקין, הו"ל כאילו עמדו שם [שם ס"ז]. ובסתרו ישנה לבנות חדשה, מותר למכור אבנים ועצים של הישנה שנסתרה אפילו לדבר חול, אבל רק בז' טוביה ובמעמד הצבור [שם סקכ"ז]:

סעיף ג

תיבה לוקחין מטפחות

[מענטעלכען] של ס"ת:

סעיף ד

מטפחות לוקחין ספרים

ר"ל כל שכתוב כל חומש לבדו. וכ"כ ס"ת שיש בו טעות [י"ד רפ"ב י"ח, וכ"כ הרמב"ם פ"י מס"ת, וצ"ע אם לכל מילי דינה רק כחומשין] וכן נביאים וכתובים. אמנם ספרים הנדפסים, י"א דקדושתן כבכתב [רט"ז י"ד רע"א סק"ח, ורפ"ב סק"י. ומג"א א"ח ל"ב נ"ז, וקנ"ד י"ד, ורפ"ד, ושל"ד ט"ז וי"ז. ותשובה מ"ב סצ"ט, ותשובה מנחם עזריה צ"ג]. וי"א

דבשעת הדחק מותר לשמש מטתו בחדר שמונחים שם ספרים הנדפסים [תשובה חו"י ק"ו וקפ"ד] ובאפשר יכסם במטפחת:

סעיף ה

בית הכנסת לא יקחו את הרחוב

ובז' טוביה במעמד הצבור, הכל שרי [קנ"ג]:

סעיף ו

וכן במותריהן

בגבו מעות לצורך קדושה א', וקנו והותירו, אסור לשנות הנותר לדבר אחר. דאע"ג דהזמנה לאו מלתא. היינו לעניין שיהיה קדושה במעות עצמן, אבל מצד נדרו, חייב שיהיו לדבר שהקדישן [ט"ז שם ס"ק ב']. עוי"ל דעכ"פ אסור לשנותן בלי דעת בני העיר [מג"א סק"ה]. מיהו במכר קדושה אחת יש אוסרין לקנות בדמיה קדושה אחרת השוה לה אף שהתנו שכשירצו יחזרוה ויש מתירין [שם]:

סעיף ז

אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה

דהוה נמי הורדה מקדושה דברוב עם הדרת מלך, ולר"י דוקא מהקדש להדיוט שייך הורדה, וכ"כ מקדושה לקדושה אחרת, כביהכ"נ וס"ת, אבל במין הקדושה בעצמה, אף דאיכא דעדיף מנה ליכא הורדה:

סעיף ח

שאם ירצו יחזירוהו

ואפילו משל רבים לשל רבים צריך תנאי, דמכירה בלי תנאי דרך בזיון הוא. אבל אי"ל עכ"פ כשיחזירה הלוקח, הרי דר בה הלוקח בריבית. י"ל שיהיה התנאי שכשיחזירה ישיב ג"כ דמי השכירות בשביל שדר שם:

סעיף ט

ולבית המים

למי רגלים ובית הכסא. והכי קיי"ל. מיהו בנמכר בז' טוביה ובצבור, גם זה שרי [קנ"ג ס"ט]:

סעיף י

ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב

אע"ג שחרב:

סעיף יא
אין מספידין בתוכו

וכשההספד לא' מגדולי העיר או קרוביו, אפילו בישובו מותר [קנ"א ס"ד]:

סעיף יב
ואין מפשילין

מותחין וגודלין:

סעיף יג
בתוכו חבלים

וה"ה שאר תשמיש חול אסור שם, רק אורחא דמלתא נקט מדצריך להפשלת חבלים רחבת ידים, מפשילין בביה"כ:

סעיף יד
ואין פורשין לתוכו מצודות

דמדאין העופות שם מושבתין, יקננו שם:

סעיף טו
ואין עושין אותו קפנדריא

[דורכגאנג] בלשון יון:

סעיף טז
עלו בו עשבים לא יתלוש

לאכלן ולהאכילן לבהמה:

סעיף יז
מפני עגמת נפש

נ"ל דמהש"ס נראה דחדא קאמר, וה"ק, לא יתלוש מפני עגמת נפש, דאז תולש ומסירן ממקומן, דעי"ז לא יהיה עגמת נפש כל כך, אלא תולש ומניחן במקומן, דאז יהיה ניכר טפי העגמת נפש בהנחה. דאילו כשלא יתלשם, יחשבו שמניח העשבים עד שהבהמה תצטרך להן, אבל כשתולשין ומניחן במקומן, יזכרו עי"ז כי המקום קדוש והעשבים אסורים ויתעוררו לבנותה. מיהו בבנאוה במקום אחר א"צ לתלוש רק עושין גדר סביב המקום, כדי שישאר בנקיות [קל"א רט"ז סק"ג]:

סעיף יח
ראש חדש אדר

הסמוך לניסן:

סעיף יט
קורין

למפטיר:

סעיף כ
בפרשת שקלים

בכי תשא. משום דבא' באדר משמיעין על השקלים [כריש שקלים]:

סעיף כא
חל להיות בתוך השבת

ר"ל תוך שאר ימי השבוע:

סעיף כב
מקדימין לשעבר

ר"ל אז קורין כן בשבת שלפני ר"ח:

סעיף כג
ומפסיקין לשבת אחרת

ר"ל מפסיקין מלהפטיר בד' פרשיות, בשבת שאחר ר"ח:

סעיף כד
בשניה

ר"ל שנייה להההפסקה או שנייה לפרשת שקלים עצמה, כשחל ר"ח אדר בשבת:

סעיף כה
זכור

ר"ל בשבת שקודם פורים, קורין למפטיר זכור את אשר עשה לך עמלק. וזה כדי להזכיר ענין עמלק קודם למעשה המן שהיה ג"כ עמלקי:

סעיף כו
בשלישית פרה אדומה

ר"ל בשבת שאחר פורים קורין פרשת פרה. וזה כדי להזהיר לישראל להטהר לעשות הפסח בזמנו. וי"א דזכור ופרה דאורייתא [תרפ"ה]:

סעיף כז
ברביעית החדש הזה לכם

מדהוא סמוך לניסן. כדי להזהיר על הפסח:

סעיף כח
בחמישית חוזרין לכסדרן

ר"ל חוזרין לקרוא למפטיר כסדר הפרשיות המורגל:

סעיף כט
לכל מפסיקין

ר"ל כל המועדות כשחלין בשבת מפסיקין בסדר הקבוע בהפטורת, וקורין מעניינו של יום. ובחלין תוך השבוע בב' וה', מפסיקין בסדר קריאת הפרשיות:

סעיף ל
ובפורים

כשחל בשבת לבני כרכין:

סעיף לא
בתעניות ובמעמדות

כשחלין תוך השבוע בב' וה', מפסיקין מלקרות פרשת השבוע וקורין מעניינו של יום:

סעיף לב
וביום הכפורים

כשחל בשבת מפסיקין מלקרות פרשת השבוע וההפטורה שלה וקורין מעניינו של יום. אף שדומה לשאר שבת בעניין מלאכה. ומכ"ש בשאר יו"ט:

סעיף לג
בפסח

בא' בפסח:

סעיף לד
קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים

וקיי"ל לקרות בימי פסח, *משך *תורא, *קדש *בכספא, *פסל *במדברא, *שלח *בוכרא. והוא סי'. דהיינו ביום א' דפסח קורין *משכו וקחו לכם. בב' *שור או כשב או עז כי יולד. בג' *קדש לי כל בכור. בד' אם *כסף תלוה. בה' *פסל לך. בו' וידבר ה' אל משה *במדבר וגו' ויעשו בני ישראל את הפסח. בז' ויהי *בשלח. בח' *כל הבכור. וטעם קריאה כזו, הוא, משום דבראשון, הוא יום אכילת הפסח ולא תותירו ממנו לבוקר, לכן ראוי לקרות פרשתו בתורה. וביום ב' שהוא זמן ספירת העומר, קורין פרשת שור או כשב, דכתיב בה וספרתם לכם. ובימי ג' ד' ה' ו' קורין מענייני פסח, כפי סדר כתיבתן בתורה. ובז' שעברו בו בים, קורין ויהי בשלח. ובח' קורין כבכל אחרון של יו"ט כל הבכור, מדכתיב בה

ולא יראה את פני ה' ריקם, דאז ראוי להזכיר להעם להביא עולות ראייה ושלמי חגיגה, דאח"כ אי אפשר להביאן. והאידנא נמי עושין זכר למקדש. מיהו כשחל יום ג' דפסח בשבת, מקדימין לקרות פסל ביום ג', מדנזכר בו שבת רק מתחילין מן ראה אתה אומר אלי, שלא לצמצם בפסוקים בקריאת שבת. ובימי ד' ה' ו' קורין, קדש, בכספא, במדברא:

סעיף לה

בעצרת שבעה שבועות

ולדידן קורין זה למפטיר. ובס"ת קמא ביום ראשון בחודש השלישי משום שאז היה מתן תורה. וביום ב' קורין כל הבכור מטעם הנ"ל:

סעיף לו

בחדש השביעי באחד לחדש

ר"ל כל פרשת שור או כשב, שנזכר שם גם בחדש השביעי. דאי"ל דכוונת המשנה רק לפרשת בחדש השביעי דהרי אין בו בכדי קריאת חמש קרואים, ואין לדחוק דס"ל הכא דולג או פוסק. ולדידן קורין זה למפטיר. ובס"ת קמא ביום א' וה' פקד את שרה, דבר"ה נפקדה. וביום ב' קורין בעקידה, כדי שיזכר לנו הקב"ה עקידתו. ולכן קורין ב' פרשיות אלו כסדרן בתורה:

סעיף לז

ביום הכפורים אחרי מות

זהו בשחרית, משום שבפרשה זו נזכר עבודת היום, ונשלמה פרים שפתינו. ובמנחה קורין בפרשת עריות מפני שכל העם מקובצים אז והנשים מקושטות, שלא יסתכל בהם ויבוא לידי חטא [כיומא די"ט ב', כך נ"ל]. ועוד שאין לך חטא שקשה לפרוש ממנו כעריות שיצרו תקפו מלשוב, להכי יזכירו להנכשל חומר ענשם שישוב. ומפטירין ביונה, לומר שאל יתיאש החוטא, שהרי בני נינוה נתקבלו אף לאחר גזר דין:

סעיף לח

קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים

שור או כשב. וכמו כן ביום השני:

סעיף לט

בקרבנות החג

ביום א' דחהמ"ס כהן קורא ביום השני, ולוי ביום השלישי, וישראל ביום הרביעי, והד' ביום השני וביום השלישי. וכן בכל יום כהן ולוי בספיקא דיומא, וישראל ביום שלאחריו, והרביעי חוזר וקורא כל הספיקא של יום ההוא. ובה' דחה"מ, שהוא הושענא

רבה, כהן קורא ביום ה', ולוי ביום ו', וישראל ביום ז', והד' ביום ו' וביום ז' [תרס"ג]. וביום ח' דסוכות שהוא שמיני עצרת, קורין האשכנזים עשר תעשר, מדאז זמן המעשרות. ובשמחת תורה קורין וזאת הברכה, כדי לסיים המועדות עם ברכת משרע"ה לישראל [ר"ן]:

סעיף מ
בחנוכה בנשיאים

ביום א' כהן קורא ויהי ביום כלות משה עד סוף הפרשה, ולוי וישראל ביום הראשון. ביום ב' כהן ולוי ביום השני, וישראל ביום המחרת. וכן בכל יום. בח' כהן ולוי ביום השמיני, וישראל כל השאר, עד כן עשה את המנורה [תרפ"ד]:

סעיף מא
במעשה בראשית

עי' [תענית פ"ד מ"ג]:

סעיף מב
ברכות וקללות

אם בחוקותי עד אחר התוכחה. ואנו נוהגין לקרות ויחל:

סעיף מג
אין מפסיקין בקללות

ר"ל לא יקראוהו לב' אנשים:

סעיף מד
בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן

בסדר של שבת הבא:

סעיף מה
ואין עולין להם מן החשבון

דבשבת חוזר וקורא מה שקרא בב' וה':

סעיף מו
מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו

ר"ל מענין זמנו:

פרק ד

סעיף א
הקורא את המגילה

אחר ששנה מה קורין בכל חג, שונה כאן היאך קוראין: והתחיל במגילה, דמכילתן היא:

סעיף ב
ויושב

ר"ל רצה עומד רצה יושב, מיהו ש"ץ קורא דוקא בעמידה, מפני כבוד הצבור [תר"ץ]. והקורא בתורה בצבור, אפילו לסמוך עצמו אסור. וי"א דבתורה בצבור אפילו בדיעבד לא יצא בקרא מיושב [קמ"א]:

סעיף ג
קראוה שנים

ביחד:

סעיף ד
יצאו

הקוראים והשומעין. דאע"ג דתרי קלי לא משתמעי, מגילה דחביבה יהבי דעתייהו [תר"ץ]. וה"ט נמי דברכת כהנים שאומרים אותה כמה כהנים יחד:

סעיף ה
מקום שנהגו לברך יברך

לאחריה. אבל לפניה מצוה לברך. ונוהגין לברך שלשה ברכות לפניה וא' לאחריה, בין ביום בין בלילה [תרצ"ב]:

סעיף ו
אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן

בב' וה' מפני בטול מלאכה לעם, ובשבת במנחה מפני הדרשה שדורשים אז [כסי' ר"ץ, ועסי' תקכ"ט]:

סעיף ז
ולאחריה

ר"ל הכהן מברך לפניה, והאחרון מברך ברכה שלאחריה, וכל שאר הקורין לא יברכו כלל. דכולהו חדא מצוה נינהו. והאידנא כל א' מברך לפניה ולאחריה, מגזרת הנכנסין

והיוצאין באמצע קריאה, שלא יטעו לומר שאין מברכין על הס"ת רק בברכה א' לפניה או לאחריה [קל"ט]:

סעיף ח
קורין ארבעה

כדי שיהיה לסימן דבחוה"מ מותר רק מלאכת דבר האבוד. וכמו כן בר"ח נשים נזהרות ממלאכה [תי"ז]:

סעיף ט
ולאחריה

אף שהוסיפו א':

סעיף י
ביום טוב חמשה

לסימן דמותר רק צורך אוכל נפש:

סעיף יא
ביום הכפורים ששה

לסימן דאסור בו כל מלאכה בכרת:

סעיף יב
בשבת שבעה

לסימן ששבת חמור יותר מיו"כ, שחייב בו על כל מלאכה סקילה:

סעיף יג
מברך לפניה ולאחריה

אף שהוסיפו הרבה לקרות:

סעיף יד
אין פורסין את שמע

כך נקרא מה שנהגו אז, דאחר גמר התפלה, עומד אחד, אפילו מאותן שכבר התפללו [ותוס' מסתפקין בזה], ואומר קדיש וברכו, וברכה ראשונה דהיינו יוצר אור עד יוצר המאורות מדאומר בה קדושה, ואח"כ אומר אבות וגבורות וקדושה [וי"א שגומר כל השמונה עשרה]. ועושין כל זה כדי להוציא מי שלא שמע קדיש וברכו וקדושה בצבור. ונקרא פורס, לשון פרוסה. שאינו אומר רק קצת מהמחוייב, דהיינו רק ברכה א' מב' ברכות שלפני הק"ש. וזה, משום שאמר ברכו [להוציא השומע], צריך שיאמר עכ"פ ברכה א'. ואנן קיי"ל דסגי שיענו הקהל על ברכו, ברוך ה' המבורך לעולם ועד, וא"צ

שיאמר ברכה ראשונה. מיהו לפי מנהגינו. עדיף טפי שיפרסו על שמע קודם תפלת ש"ץ בקול, דלהוי נמי הש"ע של הש"ץ על אמירת ברכו של הפורס [ס"ט]:

סעיף טו

ואין עוברין לפני התיבה

נ"ל דלהכי נקט לה בתר פורס שמע, דקמ"ל דאפילו הפורס שמע אין עובר לפני התיבה לומר השמונה עשרה, בפחות מיו"ד:

סעיף טז

ואין נושאין את כפיהם

בברכת כהנים:

סעיף יז

ואין קורין בתורה

בצבור:

סעיף יח

ואין מפטירין בנביא

טעם כולהו, משום דמילי דקדושה נינהו, וכל קדושה צריך י':

סעיף יט

ואין עושין מעמד ומושב

כך נהגו, כשהוציאו המת ישבו ז' פעמים בביה"ק, ואמרו כל פעם קנות והספד, כנגד ז' הבלים שבקהלת. ובכל פעם שעמדו, אמר א' "עמדו יקרים עמדו". וקודם שישבו, אמר "שבו יקרים שבו". ולהכי נקרא מעמד ומושב, ועכשיו נהגו רק להעמיד המטה ג"פ, ביום של תחנון, כדי להבריח המזיקין [י"ד שנ"ח]:

סעיף כ

ואין אומרים ברכת אבלים

דכשחזרו מהלוויה, עמדו כולם יחד ברחוב, ועמד א' ואמר ברכה להאבלים [ככתובות ד"ח]:

סעיף כא

ותנחומי אבלים

דאחר הברכה הנ"ל, כל העם עומדין שורות אחורי שורות, כל משפחה לבד, ואין שורה פחותה מיו"ד, והאבל עובר לפניהן, או הן עוברין בצד שמאל של האבל. וכל א' א"ל תתנחם מהקב"ה [כסנהדרין י"ט א']:

סעיף כב
וברכת חתנים

ז' ברכות:

סעיף כג
ואין מזמנין בשם

לומר נברך אלהינו:

סעיף כד
פחות מעשרה

וכולהו משום כבוד הצבור:

סעיף כה
ובקרקעות

שהקדיש, כשרוצה לפדותה:

סעיף כו
תשעה וכהן

ר"ל צריך שישומו י', ואחד מהן יהיה כהן. וזה מגזירת הכתוב:

סעיף כז
ואדם

ר"ל אדם שהקדישו שוויו בזמן המקדש, דאז נישום כעבד כמה שוה:

סעיף כח
כיוצא בהן

ר"ל צריך נמי שישומוהו ט' וכהן:

סעיף כט
הקורא בתורה

בצבור:

סעיף ל
לא יפחות משלשה פסוקים

כנגד תנ"ך לרמז שכולם כלולים בה:

סעיף לא
לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד

דכשחזרו מבבל נשתכח מהם לשון הקודש, ותיקן עזרא שיתרגמו לעם כל פסוק בלשון

ארמי שהורגלו לו בבבל. והאידנא לא נהגו כך מדאין מבינין אותו הלשון, ואין מתרגמין ג"כ בלשון שמבינים, מדאין יכולה להתפרש יפה בלשון אחר בקיצור הראוי, רק בארמית שנתקן מעזרא ברוח הקודש [טא"ח קמ"ה]:

סעיף לב

ובנביא שלשה

ר"ל אפילו רוצה להתרגם ג' פסוקים יחד רשאי. דבנביא לא חיישינן שידלג, מדאין שם הוראה כבתורה:

סעיף לג

מדלגין בנביא

לקפוץ בקריאתה מעניין לעניין אחר:

סעיף לד

ואיך מדלגין בתורה

שמא יתבלבל ע"י הדלוג. מיהו בעניין אחד, מותר לדלג:

סעיף לה

עד כדי שלא יפסוק המתורגמן

ר"ל בין המדלג בתורה בעניין אחד, או בנביאים בב' עניינים, אינו רשאי לשהות בינתיים רק בכדי שישלים המתורגמן תרגומו, דגנאי לצבור שימתינו בשתיקה:

סעיף לו

המפטיר בנביא הוא פורס על שמע

משום דמפטיר אינו חשיבות, עשו לו כבוד זה:

סעיף לז

והוא עובר לפני התיבה

ר"ל שאומר ג"כ השמונה עשרה אחר פריסת שמע [ובמסכת סופרים פי"ד הלכה ח' יש עוד עי' על זה, שאותו שמפטיר אומר ג"כ שמע של ס"ת, שמוציא הס"ת ואומר שמע ישראל וגו']:

סעיף לח

והוא נושא את בפיו

אם הוא כהן. דא' מהכהנים מתחיל, ואחריו מתחילין כולן, וכן כשמסיים הוא, מסיימין כולם:

סעיף לט
ואם היה קטן

אותו שמפטיר:

סעיף מ
אביו או רבו עוברין על ידו

ר"ל בשבילו:

סעיף מא
קטן קורא בתורה ומתרגם

וקיי"ל דאין הקטן רשאי להיות קורא בצבור עד שיביא ב' שערות. אבל שיהיה בכלל הקרואים, י"א דוקא אחר שלישי רשאי ואנן נוהגין דרק להיות מפטיר מותר [מג"א רפ"ב סק"ו]:

סעיף מב
ואינו עובר לפני התיבה

דמדאינו בר חיוב, אינו מוציא לאחרים עד שיהיה בן י"ג שנה ויום א'. ובתפלת ערבית תלוי במנהגא [שם סנ"ג סקי"ג]:

סעיף מג
ואינו נושא את כפיו

יחידי. דגנאי הוא לצבור שיהיו כפופין לברכת קטן. וקיי"ל דאפילו בן י"ג שנה, כשלא הביא ב' שערות אינו נושא כפיו רק עם כהנים אחרים [קכ"ח סק"ל]:

סעיף מד
פוחח

שבגדיו קרועין מאד ונראה בשרו:

סעיף מה
ואינו נושא את כפיו

מפני כבוד הצבור [נ"ג]. ונ"ל דכל כבוד הצבור, אין ר"ל כבוד של הצבור שראוי להם, אלא ר"ל הכבוד שחייבין הצבור לכבד את ה', שראוי להיות כראוי. ונ"מ שאינן יכולים למחול, ואפ"ה פורס את שמע מדאינו רק בשביל יחיד שהתאחר לבוא לביהכ"נ. ומתרגם מדאינו צריך רק לע"ה, שאינן נקראין צבור. [ועי' א"ח נ"ג רט"ז סק"ב ורמג"א סק"ט]:

סעיף מו
סומא פורס את שמע

אף שבכללה אומר יוצר המאורות והרי לא נהנה מהן. עכ"פ נהנה מהן ע"י שיראוהו אחרים על ידן בדרכו:

סעיף מז
אינו פורס על שמע

וקיי"ל כת"ק ס"ט ב']:

סעיף מח
כהן שיש בידיו מומין

וה"ה בפניו ורגליו אף שמכוסים במקום שאין מנהג לכסותן. רק נקט ידיו לרבותא, דסד"א כשיסתכלו בידים שנושאין לא יסיחו דעתם, קמ"ל. או נ"ל דלרבותא דהיתירא נקט ידיו. דמדנקט בסיפא טעמא שלא יסתכלו בו, משמע דברגיל בעיר, דליכא חשש שיסתכלו בו, מותר [כסי' קכ"ח], להכי קמ"ל אפילו ידיו, שמגולה מומו להדיא, שרי ברגיל בעירו:

סעיף מט
לא ישא את כפיו

שלא יסתכלו לראות החידוש ויסיחו דעתם. מיהו בדש בעירו, או במנהג המקום שישלשלו הכהנים הטלית על ידיהם, שרי [שם]:

סעיף נ
ופואה

מיני צבעונים:

סעיף נא
מפני שהעם מסתכלין בו

והכי קיי"ל. מיהו אם רוב העיר מלאכתן בכך, או שדש בעירו, שרי [שם]:

סעיף נב
האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור

באותה תפלה, דקנסוהו מדחפץ באותה תפלה במנהגי עע"ז:

סעיף נג
העושה תפלתו

תפילין שבראשו:

סעיף נד
עגולה

כאגוז או כביצה:

סעיף נה
סכנה

דאף בכביצה איכא סכנתא עכ"פ כשהביצה זקופה, שכשיכנס בפתח, אפשר שיכה ראשו באסקופה בלי דעת, וירצץ התפילין את מוחו:

סעיף נו
ואין בה מצוה

שתגן עליו בשעת הסכנה, דהרי דוקא תפילין מרובעת הלממ"ס [ל"ב סל"ט]. מיהו מין לא הוה כבסיפא, מדאין קראים מקפידין שיהיו דוקא עגולות:

סעיף נז
הרי זו דרך המינות

ר"ל כמנהג הקראים. דבאמת מצות תפילין של הראש על השער במקום שמוחו של תינוק רופס, והנחת של יד על הקיבורת נגד הלב [כ"ז]:

סעיף נח
ציפן זהב

ר"ל ציפה הבתים בזהב, דפסול מדרבנן מדאין הבית רואה האויר [כא"ח ל"ב מ"ח]. ולרש"י ולר"ב ור"ן מיירי שחיפה הפרשיות בזהב. ותמהני א"כ מין גמור הוא, דהרי עוקר המצוה לגמרי, דהרי בתים מעור הלממ"ס [כשבת כ"ח ב'] ועי' ב"י בטור ל"ב. ותו למה נקט זהב, מ"ש זהב משאר. אע"כ דטעם הפסול משום שאין הבית רואה את האויר, וקמ"ל שפיר זהב, אע"ג דבסוכה ולולב אמרינן כל לנאותו אינו חוצץ [כסוכה דל"ז א']. התם במלתא דתליא בנגיעת גוף בגוף אחר. אבל הכא צריך להיות גלוי נגד האויר, והא מכוסה הוא. וכ"ש בחיפה הבית בשאר מינים או [לאקק] עב כשיש בו ממש על הבית פוסל, כך נ"ל [וענב"י]:

סעיף נט
ונתנה על בית אונקלי

ר"ל או שלבש התפילין על [ערמעל] של בגדו. וכוונתו כדי שיראה לכל אות שעל ידו:

סעיף ס
הרי זו דרך החיצונים

קרוב למינות שמדקדק במצות בהפך ממה שקבלנו, דלדידן בית של ראש מצוה לגלות והוא מצפן בקשוטי זהב. ושל יד רשאי לכסות [כ"ז], והוא דרש והיה לאות ומגלן, אבל מין לא הוה, די"א דאינו חוצץ [מג"א כ"ז ה' ו' ח']:

סעיף סא
האומר יברכוך טובים

צדיקים:

סעיף סב
הרי זו דרך המינות

דדבריו משמע נמי אלהים טובים, כאילו ח"ו יש ב' רשויות [תוס'] [ורש"י פי' דהוה דרך מינות מדאינו כולל רשעים בשבחו של מקום. ר"ל לפענ"ד שכופר שיש כח ביד הקב"ה להביא צרות על הרשע שיהיה מוכרח גם הוא לברכו. אבל תמהני הרי כתוב וחסידיך יברכוך, יראי ד' ברכו את ד', וכדומה הרבה. וצ"ע]. מיהו אע"ג שהוא דרך המינות אין משתקין אותו כלקמן, מדאפשר לפרש כוונתו, שרק הצדיקים יודו בלב שלם על הטוב שייטיב להם בעה"ז:

סעיף סג
על קן צפור יגיעו רחמיך

שאמרת שלח תשלח, כן תרחם עלינו. והרי דובר שקרים, דאף דרחמיו על כל מעשיו, עכ"פ אין זה טעם המצוה, רק גזירה היא מלפניו, וטעם המצות נשגב משכל אנושי:

סעיף סד
ועל טוב יזכר שמך

גם זה שקר, דצריך לברך בשמחה גם על הרעות, שבלתי ספק יתגלגל ממנה טוב נעלם:

סעיף סה
מודים

מחזי כמודה לב' רשויות:

סעיף סו
המכנה בעריות

שמפרש הפסוק לא תגלה ערות אביך, דר"ל לא תגלה קלון אביך. וכן כולם:

סעיף סז
משתקין אותו

שמגלה פנים בתורה שלא כהלכה:

סעיף סח
ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא

שאומר שפי' הכתוב הוא שלא יבעל ארמית שתוליד בן למולך, דמפרש מלת להעביר לשון עיבור של אשה:

סעיף סט
משתקין אותו בנזיפה

דבפירושו זה מיקל בשאר עממין שאינן ארמיים העובדין למולך. מיהו אם יתרגם שלא יבעל בת כל עכו"ם. באמת שרי [וכן תרגום באמת יונתן בן עוזיאל סוף אחרי. ומוכרח לפע"ד כדבריו, דאם פי' הקרא כפשוטו לבד, שלא יעביר בנו למולך, מה לקרא זה בין העריות. ולערוך ערך ארם, זה פי' הברייתא בש"ס, תנא בישראל הבא על הכותית הכתוב מדבר. דר"ל בניחותא, דבהכי ג"כ איירי הקרא, אף דוודאי פשטותיה במעביר בנו למולך מיירי, מדמחייבו כרת. מיהו במודים מודים לא ישתקוהו בנזיפה, דהכא חששו דלא ליתי כ"ע למגרר אבתריה לעקור הכתוב ממשמעותיה]:

סעיף ע
מעשה ראובן

וישכב את בלהה:

סעיף עא
נקרא ולא מיתרגם

דחיישינן לכבודו וכבוד יעקב אבינו:

סעיף עב
מעשה תמר

עם יהודה [ונ"ל דנקט תמר. שהיא גרמה, משא"כ בלהה]:

סעיף עג
נקרא ומיתרגם

דשבח יהודה הוא שהודה, ובפרט שלא היה חטא כל כך כבבלהה, שהיתה אשת אביו שחייב לכבדו עכ"פ, ועדיין היה אביו קיים [ואע"ג דכל האומר ראובן חטא טועה [כשבת נ"ה ב']. י"ל דעכ"פ השומע יטעה]:

סעיף עד
מעשה עגל הראשון

קום עשה לנו אלהים:

סעיף עה
נקרא ומיתרגם

דניחא לישראל שיתביישו ויתכפרו, או נ"ל ע"פ מ"ד [ע"ז ד"ה א'] דלא אירע העגל רק כדי להודיע שאפילו לחטא קשה כעגל יש כפרה כשישוב. א"כ זהו פירש מ"ש הכא בגמרא, כ"ש דניחא להו, דאע"ג שחטאם כבד הו"ל כפרה:

סעיף עו
והשני

ר"ל מה שסיפר אהרן למשה היאך נעשה העגל:

סעיף עז
נקרא ולא מיתרגם

מדכתיב ויצא העגל הזה ויטעה השומע שיצא מעצמו [ולתוס' מעשה עגל השני, היינו גם הפסוק וירא משה וגו', כי פרעו אהרן וגו', ולא מתרגם משום כבוד אהרן]:

סעיף עח
ברכת כהנים

מדכתיב בה ישא, והרי כתיב כי לא ישא פנים. ואע"ג דהתם אפני אדם קאי [כתוס' בר"ה י"ז ב']. עכ"פ השומע יטעה:

סעיף עט
מעשה דוד ואמנון

ר"ל היכא דכתיב בן דוד. ומשום יקרא דדוד:

סעיף פ
לא נקראין ולא מיתרגמין

במשנה שבש"ס וברי"ף ורא"ש ורמב"ם [פי"ב מתפלה] הכי גרסינן, נקראין ולא מתרגמין. וכן מוכח. דלפי גרסתינו ק' וכי ס"ד בלא יקראו כלל פרשה א' שבתורה. מיהו בירושלמי קאמר להדיא בברכת כהנים לא נקרא, דקאמר מ"ט. לברכה ניתנה ולא לקריאה. ואפשר דרק לקוראן לבד אסר הירושלמי, אבל רשאי לצרפן לפסוקים שלמעלה ושלמטה:

סעיף פא

אין מפטירין במרכבה

שלא יעיינו בה העם:

סעיף פב

ורבי יהודה מתיר

והכי קיי"ל:

סעיף פג

אין מפטירין בהודע את ירושלים

הוא פרשה שביחזקאל, דכתיב בה אביך אמורי ואמך החיתית, דמשמע שעיקרן ושרשן רע, וזה בזוי טפי לישראל, ואין ראוי לפרסמו דחיישינן לכבוד ישראל: